



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**Augustini Barbosae ... Collectanea doctorum tam  
veterum, quam recentiorum, in ius pontificium universum**

In Qvo Dvo Priores Decretalivm Libri Continentvr

**Barbosa, Agostinho**

**Lugduni, 1669**

23. De præsumptionibus.

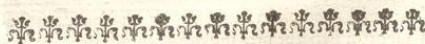
---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95263](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95263)



in cap. Albericus n. 2. Abb. n. 5. de testib. L. de Zanch. d. prius. 64. n. 18. Menoch. remed. 4. ad ipse. ex n. 653. & conf. 175. n. 29. cum aliis citatis sup. ad cap. cum P. tabellio, sub n. 3. hoc tit.

Coram ordinario iudice, vel delegato ab eo [specialiter.]  
Ergo Vicarius ipsius Ordinarij vigore generalis commissionis non poterit auctorare exemplum ex originali sumptum, vt eandem vim, & auctoritatem cum originali habeat, Tibert. Dec. resp. 24. n. 44. vol. 1. quem refert, & sequitur Narbona de appellatione a Vicario Episcopum, p. 1. n. 250.



## De Præsumptionibus.

## TIT. XXIII.



UPER hanc rubr. scripserunt Collect. Zabari. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Bald. Panorm. Felin. Guid. Papæ, Cujac. Ioan. de Londris in breuiario sanctorum Canonum, fol. 159. verso, Petr. de Rauenn. in compend. iuris Canon. Martin. Melfart. in epitom. Decretal. fol. 74. verso, Dan. Venat. in analysi method. iuris Pontificij, à pag. 272. Goffred. & Hof. in summ. huius tit. Alex. Cassan. & Anastas. Germon. in paratilis ad quinque libros Decret. Barth. Carthag. in exposit. tit. iuris Canon. nouissimè Ioan. Honor. lib. 2. summ. in Decret. omnes sub hac rubr.

De materia huius tit. vide Alciat. & Menoch. in suis de eo tractatibus, Philip. de fictionib. p. 2. cap. 2. Simanch. de cathol. instit. c. 5. à n. 4. Penia ad direct. Inquisit. p. 2. q. 5. comm. 80. Mascard. de probat. quest. 10. Card. Mantic. de coniect. ultim. volum. lib. 1. tit. 2. Aluarad. de coniecturata mente defuncti, lib. 1. cap. 4. Mich. Graff. Bon. col. Donat. à Fina, & alios tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 9. n. 259 cum multis seqq. Clar. §. fin. quest. 10. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 36. n. 67. cum seqq. Aldrete de Religiosa disciplina tuerda, lib. 2. cap. 7. Rendina in prompt. recept. sentent. tom. 1. tit. 90.

## S V M M A R I V M.

- 1 Poena obnoxius sicut est manifestè nocens, ita & occultus, licet postea dicat se ioco fecisse.
- 2 Factum omne malum semper prauè præsumitur factum.
- 3 Verba iniuriosa dicens præsumitur dixisse animo iniuriandi.
- 4 Iniuria non præsumitur per iocum illata, & ideo qui hoc dicit probare tenetur.

## CAP. Sicut. I. Salom. Prou. 26.

QVi manifestè nocet, v. g. mittens lanceam, vel sagittam, est noxius poenæ, sic qui nocet occultè amico suo, licet dicat, ludens feci. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hof. Butr. Anchar. Bald. Panorm. Felin. Henric. Boich. Guid. Papæ, Cujac. Viu. in ration. secundæ libri iuris Pontif. pag. 202. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 285. remissimè Ximen. in concord. p. 1. & 2. delumitur ex Salomone in Parabolis, cap. 26. refertur ab Ant. August. collect. 3. Decret. lib. 2. tit. 16. c. 1.

Notatur hic text. ad hoc quòd omne malè factum,

prauè semper præsumitur factum, vt per Mascard. de probat. concl. 223. n. 5. & concl. 1003. n. 21. & 71. Farin. in praxi crimin. p. 3. q. 85. n. 15. Vnde dicentem alteri verba iniuriosa præsumi dixisse animo iniuriandi, resoluit Palat. in alleg. haresis, §. 7. in princip. Nam contra ea præsumitur, quæ de sui natura mala sunt, & de genere prohibitorum, licet aliquo casu possint excusari, vt per Tiraq. de poenis temper. c. 13. num. 16. Mascard. de probat. concl. 495. n. 4. Farin. d. q. 85. n. 14. & q. 89. n. 77.

Ludens feci. ] Notatur ad hoc quòd iniuria non 4 præsumitur per iocum illata, & propterea qui hoc dicit probare tenetur, vt per Mascard. concl. 902. n. 6. 9. & 12. Farin. d. p. 3. q. 105. n. 127. vbi n. 129. asserit quòd de iniuria tenetur ille, qui de aliquo facit ludibrium, nec excusatur de eo, quòd ioco id se fecisse dicat.

In gloss. In mortem, 1. ibi, ex quo processit ad actum, 5 Vide Conar. in cap. Raynuius, in princ. n. 13. de testam. & in Clem. si furiosus, de homicid. p. 2. in princip. num. 11. column. 3.

## S V M M A R I V M.

- 1 Sententia diffinitiva ex violenta præsumptione, fertur, & n. 2.
- 3 Iudici licitum est prudentibus promissis, & bonis simulationibus rem allicere ad veritatem erundam.
- 4 Caroli Magni iudicium refertur ad cognoscendum quis occidisset ex patre & filio de homicidio accusatis.
- 5 Alphonso Regis Aragonia simile factum narratur.
- 7 Condemnari criminaliter non potest quis ex præsumptionibus violentis, seu vehementibus.
- 8 Pater, vel mater non præsumitur ille, quia filium non diligit.
- 9 Sententia diffinitiva, siue interlocutoria ex violenta præsumptione ferri potest, siue agatur de filiatione quoad possessionem, siue quoad proprietatem.
- 10 Filius quando dubitatur, an sit alterutrius duarum faminarum, illa præfertur, quæ est in possessione.

## CAP. Afferte. II.

VDex præsumptione vehementissima potest ferre 1 sententiam diffinitivam, vt fecit Salomon de vno filio inter duas mulieres. Colligunt ex Ordinarij. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hof. Butr. Anchar. Felin. Bald. Henric. Boich. Panorm. Guid. Papæ, Cujac. Cened. collect. 61. Vinian. in rationali secundæ libri iuris Pontif. pag. 203. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 285. & repetitionem edidit Petrus Martinez, remissimè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. habetur lib. 3. Regum cap. 3. refertur ab Ant. August. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 16. cap. 2.

Ad plura celebris reputatur text. hic à Tiraquel. de poenis temper. caus. 27. à princip. de cuius materia agunt Anton. Gom. l. 2. Tauri. n. 4. & tom. 3. variar. c. 12. num. 25. Sarm. select. lib. 1. c. 1. n. 8. Simanch. de catholica instit. tit. 50. n. 21. Couar. var. lib. 1. c. 2. n. 16. Menoch. de præsumpt. lib. 1. præf. 2. n. 7. & præf. 88. & 97. Perez in rubr. tit. 11. gloss. 1. pag. 668. lib. 3. Ordin. Cenall. communium contra communes, q. 337. D. Barbof. in l. 2. in princ. n. 83. & 88. ff. soluto matrim. Morl. in emporio iuris, p. 1. tit. 12. q. 1.

Afferte mihi gladium, &c. ] Notatur ad hoc quòd 3 licitum est iudici prudentibus promissis, & bonis simula



simulationibus reum allicere ad veritatem eruendam, vt per Abb. *num. 2. not. 1.* expendentem huiusmodi textum pro iudicibus, qui ad veritatem eruendam duci faciunt reum ad locum torturæ, *Clar. lib. 5. §. fin. q. 55. à num. 7.* Couar. *lib. 1. var. cap. 2. num. 16.* Tiraq. *de retratiu lig. in præfat. à num. 68.* Anton. Gom. *variar. tom. 3. cap. 12. num. 6.* Viuian. *tom. 1. opin. 172.* Menoch. *de arbitr. casu 36.* Azened. *l. 3. num. 14. tit. 2. lib. 1. noue recop. plures refert Cened. d. collect. 62. num. 2.*

4 Simili iudicio vsus fuit Carolus Magnus, is cum accepisset patrem & filium homicidij accusari, & re vera adhibitis etiam grauissimis cruciatibus constare non potuisset quorum alter ex eis delictum perpetrasset, vtrumque laqueo suspendi iussit, hoc cognito pater nullam inde sibi spem vitæ considerans rem omnem patefecit, atque ita se reum criminis detexit, filiumque liberauit, refertur Menoch. *d. arbitr. casu 270. n. 1.* & Sayr. *in clau. Regia. l. 12. c. 17. n. 28.*

5 Et simile Alphonso Regi Aragoniæ factum accidisse refertur in libello de eius mirabilibus, fol. 50. verso, nam adhuc plene puero, cum Aragonia vtriusque Sicilia regna susceperet accidit, vt quædam ancilla ex domino pareret, & ad libertatem ex Hispaniensi lege procurreret, Dominus ne matre cum filio priuaretur, negabat ex se natum, deerrant in re clam patrarī solita probationes, quid ageret, bellè se expediri iubet sub hasta partum vendi; vincitur dominus licitatione, ergo ne, secum, filius meus in seruitutem me viuo; quin potius fateor quod res est, & ecce paterni animi erumpunt inuito lachrymæ, subsequitur lingua confessionem oculorum, sic patri filium mari debitam libertatem asseruit.

6 Tres Cynericorum Regis filij de paterno Regno contententes iudicem elegere Ariopharnem, hic iubet parris cadauer sepulchro cui, arbori allegari, & eos arcu contendere, vt qui patris cor transfixisset, is in Regnum succederet, primogenitus guttur, secundus medium pectus corde illato transfixit. Superant minimo spes Regni, vicit pietas, & se Regno cedere malle, dum in patris cadauer pietate superior esset, professus, iaculati detraxerunt, hinc iudex regnum adiudicauit, quia natura propensione se & verè filium, & virtute præstantiorem ostendisset, refert Martin. *Deir. disquisit. magic. lib. 4. in princip. pag. mibi 252.*

*Diuidite infantem.* ] Notatur ad hoc quodd vbi iura partium sunt obscura, potest index rem diuidere inter colligantes, de quo vide Boer. *decis. 42. n. 39.* Tiraq. *de primog. q. 17. opin. 4. n. 9.* Hieron. *de Monte de finibus regum. c. 101. n. 2.* Læ. *de Zanch. de priuileg. Eccles. priuileg. 66. n. 4. cum seqq.* Menoch. *remed. 3. reit. ex n. 755. & de arbitr. lib. 1. q. 86.*

7 *Dare huic infantem, &c.* ] Notatur ad hoc quodd ex præsumptionibus violentis, seu vehementibus non potest quis criminaliter condemnari, vide Hippol. *ad rub. C. de probat. n. 248. cum multis seqq. & in l. repeti. n. 24. ff. de quest. Palat. in alleg. heredis, §. 11. in princ.* Tiraq. *de causa 27. à princ.* Auend. *de exequud. mand. p. 2. c. 16. n. 12. ad finem.* Boer. *dec. 161. n. 1. Plaga de delictis, lib. 1. c. 14. n. 3.* Clar. *in §. fin. q. 10. col. pen. à n. 6.* Sarmien. *lib. 1. select. c. 1.* Ferdinand. *de Mendoz. disput. iuris lib. 1. c. 3. n. 33.* Menoch. *de præsumpt. lib. 1. præf. 94. num. 3. & præf. 97. à num. 23.* Mascard. *concl. 1221. n. 55.* Farin. *in praxi crimin. part. 1. quest. 86. num. 100. & part. 4. conf. 60. num. 19.* Cened. *d. collect. 61. n. 4. & conf. 127. num. 1.* vide optimè circa intellectum huius text. illum aliter intelligentem D. Barbof. *in l. 2. part. 1. num. 82. ff. soluto matrim.* Illud tamen aduertere oportet quodd licet ex coniecturis, seu præsumptionibus,

quantumvis violentissimis non possit quis pœna corporali condemnari, si tamen huiusmodi coniectura, & præsumptiones sint iuris & de iure, sufficient ad condemnandum criminaliter etiam pœna corporali & capitali. Menoch. *de præsumpt. lib. 5. præf. 41. n. 4.* Farin. *in praxi crimin. quest. 136. num. 24. & 53.* Buccaron. *de different. inter iudicia civilia & criminal. differ. 133. n. 10.*

*Hæc est enim mater eius.* ] Notatur ad hoc quodd ille non præsumitur pater, vel mater, qui filium non diligit, vt per Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præf. 56. num. 2.*

In gloss. *Date, ibi, hæc enim fuit sententia, &c.* ] Aduerte violenta præsumptione ferri posse siue interlocutoriam, siue diffinitiuam sententiam, siue agatur de filiatione quoad possessionem, siue quoad proprietatem, vt per Alciat. *resp. 2. num. 20. & de præsumpt. reg. 2. præf. 9. n. 5.* Menoch. *remed. 16. recup. n. 395. & conf. 31. n. 25.* Clar. *d. q. 20. n. 6.* D. Barbof. *vbi proxime num. 76.*

In gloss. *Hæc est, fin. ibi, sed si vtraque dixisset filium nolle interfici, &c.* ] Notatur ad hoc quodd si vtraque mater dixisset, quod altera tantum dixit, scilicet, dare huic infantem vinum, & non occidatur, tunc ei fuisset infans adiudicandus, quæ erat in possessione, nisi alia probatio interuenisset, vt per Tiraq. *de iure primog. q. 17. opin. 11. n. 7.* vbi *num. 18.* resoluit quodd quando dubitatur an filius sit alterius duarum, feminarum, illa præfertur, quæ in possessione est, Mascard. *de probat. concl. 1194. n. 23.*

In ead gloss. *ibi, Sed pone quodd vtraque moriatur lite pendente, &c.* ] Quærit hæc gloss. si vtraque mulier lite pendente præmoreretur, cui ex mulieribus succedere debeat filius, de quo vide Tiraq. *d. n. 7.* Petr. Martin. *in repet. huius text. in gl. date illi, ex n. 1.*

## S V M M A R I V M.

- 1 Puer simplex & humilis præsumitur quodd bonus futurus sit.
- 2 Opera exteriorum virtutum in hac vita viros eminentes constituunt.
- 3 Sapientes audire, & consulere magnum signum bonitatis.
- 4 Verbum, intelligitur, denotat improprietatem.

## CAP. Ex studiis. III.

**P**er præsumitur futurus bonus ex actibus bonis quos facit. Colligant ex Ordinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Joan. Andr. Imola. Anania. Butr. Anchor. Hostiens. Bald. Panorm. Felin. Guid. Papæ. Cuiac. Viuian. *in rationali secundus libri iuris Pontificij, pag. 204.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 285.* remissuè Ximen. *in concord. p. 1.* desumitur ex D. Hieron. *super Parabolis, c. 20. & refertur ab Anron. August. collect. 1. Decretal. lib. 2. tit. 16. cap. 4.*

Notatur hic text. ad hoc quodd exteriorum virtutum opera in hac vita viros eminentes constituunt, vt per Callan. *in catalogo gloria mundi, p. 8. confid. 13.*

*Auditioni sapientum.* ] Notatur ad hoc quodd magnum signum bonitatis est audire, & consulere sapientes, vt per Rebuff. *in aush. habita, C. ne filius pro patre, pag. 586. vers. quinta concl.* Vnde Abb. *in cap. cum olim n. 7. vers. si vero, de consuetud. quem refert Illustr. D. meus Roder. à Cuiha in comment. ad cap. ult. n. 4. dist. 20.* Dicit quodd deficiente lege, vel consuetudine



in aliqua Ecclesia congregari debent sapientes, & seniores, quorum consilio standum est.  
Intelligitur. Denotat improprietatem, vt per Tiraq. in tract. de mort. p. 2. declar. 10. a. n. 7. & de iure mariti, gloss. 1. n. 174. & alios citatos in meo tractatu de dict. vsu freq. dict. 169. n. 3.

## S V M M A R I V M.

- 1 Iudicium subterfugiens videtur suspectus, & presumitur de sua iustitia differre, & n. 2.
- 2 Fuga quando delictum probet, remissive.
- 3 Fugere an liceat iniuste detento in carceribus ruptis vinculis, & effracto carcere, remissive.

## CAP. Nullus. IV.

1 Iudicium dilationibus subterfugiens constituitur se innocentem, quia de sua iustitia diffidit. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Bald. Panorm. Felin. Butr. Guid. Papæ, Anch. Cujac. Vinian. in rationali secundi libri iuris Pontif. pag. 104. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 285. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 16. c. 5. Burchard. lib. 1. Decretor. c. 161. Iuo p. 3. c. 271.

2 Hanc eandem conclusionem ex hoc text. defumunt Anton. Gom. l. 76. Tauri, n. 12. prope finem, Menoch. de presumpt. lib. 2. pres. 91. n. 1.

3 Nocens subterfugit. Ergo fuga delictum probat, de cuius conclusionis veritate vide Hippol. sing. 115. Mathesil. sing. 145. Socin. reg. 162. Duen. reg. 89. Clar. lib. 5. fin. quest. 25. n. 25. Couar. lib. 1. variar. c. 2. a. n. 7. Boër. decis. 215. ex n. 9. Simanch. d. carbol. instit. c. 16. ex n. 2. Rojas de heret. p. 1. assert. 15. ex n. 185. Olano in antinom. lit. Flex. n. 106. Paul. Fulc. lit. F. sing. 156. Læli. de Zanchis de privileg. Eccles. priuileg. 72. ex n. 3. Anton. Gom. variar. tom. 3. cap. 9. num. 11. Menoch. de arbit. casu 30. Seraphin. de privileg. iuram. priuileg. 6. Mascard. de probat. concl. 819. & concl. seq. & concl. 498. n. 14. Bonacof. communium crim. p. 1. verbo, fuga, fol. 74. Vin. tom. 2. communium opin. lib. 9. tit. 28. num. 6. cum seqq. pag. 536. Menoch. conf. 924. n. 36. & conf. 100. n. 63. & conf. 301. & de presumpt. lib. 1. pres. 89. num. 36. Perez ad l. 34. tit. 19. lib. 8. Ordin. pag. 383. Rebuff. de privilegiis scholarium, priuileg. 15. Aloyf. Ricc. in collect. dec. p. 4. collect. 1. n. 10. Less. de iustitia, lib. 2. c. 29. n. 164. Hottenf. Canalcan. de brachio Regio, part. 3. num. 89. plures refert Doctores Cened. ad Decretal. collect. 143. num. 1.

4 Hinc non abs re quæri potest an innocenti iniuste detento ruptis vinculis, & carcere effracto liceat aufugere; sed quia questio hæc altiore peti indaginem, pro illius vera resolutione vide Nauar. commento 4. de Regularibus, num. 63. Laram in l. si quis à liberis, §. sed verum, à num. 24. ff. de liberis agnoscend. Tiraq. in prefat. retractis lig. num. 69. Sot. de iustit. lib. 5. q. 6. art. 4. Simanch. de Carbol. instit. cap. 16. ex num. 26. Perez l. 1. vers. hinc est quod tit. 4. lib. 3. Ordin. pag. 545. Mascard. de probat. concl. 810. n. 17. Menoch. de arbit. casu 301. ex n. 14. Brunor. à Sole in quest. legalib. q. 30. ex n. 17. Seraphin. de privileg. iuram. priuileg. 132. ex n. 1. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. cap. 57. ex num. 26. Menchi. illustrum cap. 10. num. 53. Bannes in 2. 2. D. Thome, quest. 69. art. 4. dub. 2. concl. 5. Azueved. ad l. 7. n. 7. tit. 9. lib. 3. noua recop. Cened. d. collect. 43. n. 2. quibus adde Cardos. in praxi iudicum verbo, carcer,

num. 16. cum seqq. Sayr. in clau. Regia, lib. 12. cap. 18. num. 4. cum seqq. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. quest. 22. art. 6. Fr. Ludovic. Miranda de ordine iudic. q. 29. art. 3. Fr. Paulin. Berti Lucens. in praxi criminali Regular. tit. 7. cap. 5. n. 46. Martin. Delr. disquisit. magic. lib. 5. sect. 7. pag. mibi 385. Paul. Comit. respons. moral. lib. 4. q. 15. Valer. Reginald. in praxi fori poenit. lib. 24. n. 149. Jacob. de Graffis tom. 2. consil. sub tit. de iudic. consil. 2. à princip. vbi n. 18. an iniuste carcerato liceat occidere custodes carceris si non possit aliter eundem.

Vtrum autem ad tiremes damnatis licita sit fuga, questio est dubia; in qua vna sententia tener non esse licitum, eamque tuerentur Valent. tom. 3. dispat. 5. q. 13. puncto 4. Sayr. in clau. Regia lib. 12. c. 18. n. 8. Salas p. 2. tom. 1. tract. 3. c. 7. q. 8. n. 4. Valq. in p. 2. q. 96. art. 5. dispat. 174. c. 1. n. 7. vbi limitat, nisi extra territorium Principis esset, cui subiecti sunt, nam ibi videntur esse soluti ab obedientia Principis. Vtrum contraria sententia absolute tanquam probabilior tuenda est, quam sequuntur Petr. Ledesma in summ. tom. 2. tract. 9. c. 24. Salas de legib. tract. 14. dispat. 15. sect. 6. n. 88. Malder. in 2. 2. tract. 6. c. 3. dub. 6. Less. de iustit. lib. 2. c. 31. dub. 5. n. 39. vbi subdit quod reus non tam condemnatur vt in tiremibus sponte maneat quam vt detineatur.

## S V M M A R I V M.

- 1 Qui ex duobus illatis alterum negat, reliquum affirmare presumitur, & n. 2.
- 2 Reprobatio vnius ex duobus propositis videtur includere approbationem alterius.
- 3 Inclusio vnius est exclusio alterius.
- 4 Taciturnitas non præiudicat vbi quis contradicendo expressis verbis non potuisset actum impedire.
- 5 Consentire videtur qui tacet.

## CAP. Nonne. V. Greg.

Qui de duobus sibi illatis vnum negat, alterum tacendo fatetur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Henric. Boich, Butr. Anch. Bald. Panorm. Felin. Guid. Papæ, Cujac. Vinian. in rationali secundi libri iuris Pontif. pag. 205. Alagona in compendio iuris Canon. pag. 285. defumunt ex D. Greg. in Euang. huius. 88. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 16. cap. 6.

Vnde negationem vnius esse affirmationem alterius ex hoc text. colligunt Perez per text. ibi in l. 9. gl. 2. post princip. tit. 3. lib. 4. Ordin. & l. 1. gloss. 5. tit. 15. lib. 8. eiusdem Ordin. D. Barbof. in l. cum Praior. in princ. n. 37. & n. 53. cum seqq. ff. de iudic. Nam in Euangelio sacro, Ioan. c. 8. refertur duo fuisse obiecta Christo Domino, alterum quod Samaritanus esset, alterum quod demonium haberet; posterius expresse negauit, dicens, Ego demonium non habeo, sed honorifico Patrem meum, &c. ergo, infert Gregor. in presenti, prius tacendo concessit, cuius rei non in sensu literali, sed morali rationem reddunt Doctores communiter cum Origin. vt per Card. Toletan. in comment. in Ioan. d. c. 8. annot. 21. Maldonat. ibi n. 49. & alij ab illis citati, quia Samaritanus secundum communem significationem idem est quod custos, planè Christus Dominus vetè custos est, iuxta illud Psalmi 126. Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat, qui custodit, &c. & Esai. cap. 21. custos qui de nocte?

Notatur



3 Notatur etiam ad hoc quod reprobatio vnus ex duobus propositis videtur includere approbationem alterius, vt per *Surd. decis. 195. n. 3.*

4 Notatur denique ad hoc quod inclusio vnus est exclusio alterius, de quo Thom. de Thomaf. *reg. 148.* Pichard. *ad princ. Instit. de exhered. lib. 1. n. 10.* Menoch. *de arbitr. casu 37. n. 22.* & *conf. 106. n. 314. cum seq. & conf. 141. a. n. 9. vbi n. 22.* asserit non procedere cum illud, quod exclusum videtur, alia dispositione includitur, & *conf. 406. n. 44 & conf. 451. n. 27. & conf. 583. n. 11. & conf. 1148. a. n. 13.* Cald. Pereira *q. forens. conf. 4. n. 20. & conf. 50. n. 2.* Cef. Argel. *de contradit. leg. ius. q. 5. n. 32. & q. 10. n. 47.* Mar. Anton. *var. res. lib. 1. ref. 1. n. 10.* Card. Tufch. *com. 4. lit. l. concl. 71.* *Surd. decis. 291. n. 20. & decis. 295. n. 12.* vbi dicit quod inclusio vnus non est exclusio alterius habentis eandem rationem, idem *Surd. conf. 25. n. 3. & conf. 56. n. 2. & conf. 151. n. 55.* Flamin. *de confident. q. 29. n. 52.* vbi idem dicit quando aliquid includitur ratione maioris frequentie, late dixi *Axiom. 120.*

5 In gloss. *Tacendo ibi, si verò per prohibitionem meam,* &c. Notatur ad hoc quod taciturnitas non præiudicat vbi quis contradicendo expressis verbis non potuisset actum impedire, vt per *Surd. decis. 100. n. 8. & decis. 294. n. 13. & decis. 302. n. 2.* Menoch. *conf. 120. n. 10.* Cald. Pereira *de emptio. c. 33. n. 71.* Steph. Gratian. *discept. forens. c. 68. n. 16.* Nam præsentia eius, qui contradicere non potest, non nocet, Tiraq. *de retratt. lig. §. 1. gloss. 9. n. 149.*

6 In ead. gloss. ibi, *Qui tacet consentire videtur.* Vide Mascard. *de probat. concl. 1218.* Aloyf. Rice. *in collect. decis. p. 4. collect. 104.* plures per Cened. *ad Decretum, collect. 9. n. 4.* intellige, & limita prout habes ad reg. qui tacet 43. de regulis iuris in 6.

## S V M M A R I V M.

- 1 Præterita faciunt præsumere de futuris.
- 2 Papa licet habeat plenitudinem potestatis, potest sibi socios accipere, qui ei in illa exercenda adiuvant.
- 3 Bonus qui antea fuerat, nunc & bonus præsumitur.

## CAP. Mandata. VI.

1 EX bona antea facta vita præsumitur de futura, & sic Papa delegat Maximum Episcopum super omnes Ecclesias Siciliæ, & hoc delegat personæ, & non loco, & ait se gerere mandata cœlestia, si onera impartiat cum fratribus. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Butr. Henric. Boich; Anch. Bald. Panorm. Felin. Cujac. Guid. Papæ, Viuian. *in ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 205.* Alagona *in compendio iuris Canonici, pag. 286.* remissive Casal. *in ann. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* desumitur ex D. Gregor. *lib. 1. epist. 4. regist. refertur ab Ant. Aug. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 16. c. 7 & d. collect. 1. lib. 1. sub tit. de officio Vicarij, c. 1.*

2 Si nostra cum fratribus, &c. Ergo Summus Pontifex licet habeat plenitudinem potestatis, potest sibi socios accipere, qui ei in illa exercenda adiuvant, vt per Nau. *de spoliis clericorum, §. 11. n. 4.*

3 Quia ex transacta in te vita, &c. Notatur ad hoc quod is, qui bonus antea fuerat, tunc & bonus præsumitur, ratioque antea facta consideranda est ad æstimanda, metiendaque facta hominum, vt per Tiraq. *de penis temp. c. 5. §. 1. a. n. 3.* Azéued. *l. 6. n. 4. tit. 14. lib. 5. noua recop.*

Tom. I.

## S V M M A R I V M.

- 1 Notitia facti vicinitate præsumitur.
- 2 Vicinus præsumitur scire facta vicini.
- 3 Factum proprium quis ignorare præsumitur, quando illud est de longinquo.

## CAP. Quosdam. VII.

EX vicinitate loci præsumitur notitia facti loci conuicini pro aliquo, vel contra aliquem. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Panorm. Anch. Host. Bald. Butr. Felin. Guid. Papæ, Cujac. Viuian. *in ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 205.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 286.* remissive Casal. *in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 16. c. 8.*

Notatur ad hoc quod vicinus præsumitur scire facta sui vicini, vt per Paris. *conf. 23. n. 18. lib. 1. Rimin. conf. 528. n. 20. lib. 3. & conf. 726. n. 20. lib. 4. & conf. 640. n. 11. eod. lib. 4.* Franc. Vegg. *cons. 1. n. 53.* Bertazz. *conf. 140. n. 30.* Card. Tufch. *pract. concl. verbo scientia, concl. 62. n. 1.* Duen. *reg. 125.* Palat. *in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, §. 18. n. 32.* Menoch. *remed. 16. recap. n. 48. cum seqq. & conf. 98. n. 48. & de arbitr. casu 222. n. 8.* Tiraq. *de penis temper. causa 23. n. 2.* Perez. *l. 1. gl. 1. pag. 88. vers. dubitatur, tit. 2. lib. 5.* Ordin. Mascard. *de probat. concl. 752. & 791. a. princ.* Rot. *in Leganen. puritatis sanguinis 29.* Martij 1631. corā R. P. D. Queipo. *in versum etiam probatur.* Quis autem dicatur vicinus ostendunt Alex. *conf. 22. Consideratis, n. 5. vers. aliud ergo, lib. 4. & conf. 63. In causa, & lite, in fin. lib. 8.* Duen. *d. reg. 125. in fin. principij, Signorol. conf. 32.* vbi ait quod vicini dicuntur, hi qui habent prædia vicina, item qui habent ædes in conspectu sine sint proxima, sine non, item qui habitant in eadem contrata, secundum vulgi opinionem; Tiraq. *de retrattu lig. §. 1. gloss. 9. n. 21.* Menoch. *de arbitr. d. casu 222. a. n. 13.* Bald. *de tempore vtili, & continuo c. 16. n. 10.*

Viciniore estis. Ergo factum proprium quis ignorare præsumitur, quando illud est de longinquo, & antiquo tempore, vt per Mascard. *de probat. concl. 735. & concl. 879. n. 41. cum seqq.* Anton. Gabr. *commun. tit. de regulis concl. 6. n. 5. cum seqq.* Capræ *reg. 79. n. 3. vers. secundo fallit in facto antiquo,* Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 2. n. 28. & seqq.* qui quadrupliciter hoc limitant, primò vt non procedat in facto arduo & graui, secundo vt non procedat in iis, quæ quotidie videntur: tertio, vt nec procedat in facto obligatorio: quarto vt nec etiam procedat vbi in facto adest iuramentum

## CAP. Quanto. VIII.

FACTUM quod est notum in longinquo loco, præsumitur notum in vicino. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zab. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Panorm. Bald. Butr. Felin. Henric. Boich. Anchar. Cujac. Viuian. *in rationali secundi libri iuris Pontif. pag. 206.* Alagona *in compend. iuris Canon. pag. 286.* remissive Casal. *in annot. & Ximen. in concord. p. 1.* desumitur ex D. Greg. *in registro lib. 10. epist. 33. & 34.* refertur ab Anton. August. *collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 16. c. 9.*

B b b

Notatur



2 Notatur ad hoc quod scientia in factis vicinorum presumitur; Duen. reg. 121. Socin. reg. 71. & citati in cap. quosdam, n. 2. hoc eod. tit. Vicinus dicitur ille, qui proxime habitat, itavt alta voce acclamando audiri possit, vide Menoch. de arbit. casu 222. Mascard. de probat. concl. 1406. n. 4. Flores de Mena var. quest. lib. 1. q. 1. num. 6. Ignat. de Villar. in Sylva responsorum, lib. 1. resp. 5. p. 1. n. 41. Ioseph. Sesse Aragoma decif. 99. n. 5. latè Christoph. de Pace in scholiis ad leges styli, l. 64. n. 4. cum seqq.

## S V M M A R I V M.

- 1 Ex præteritis præsumitur circa futura.
- 2 Voluntas mutatio in dubio non præsumitur.
- 3 Præsumptio quando sumatur, ac ducatur à tempore ad tempus, & de tempore ad personam, remissive.

## CAP. Scribam. IX.

1 EX præteritis præsumitur circa futura. Colliguntur ex Ordinari. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Butr. Felin. Bald. Panorm. Anchar. Guid. Papæ, Cujac. Viuian. in ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 206. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 289. remissive Ximen. in concord. p. 2. desumitur ex D. Hieronim. super Oseam. cap. 3. refertur ab Anton. August. collect. 1. Decretal. lib. 2. tit. 16. cap. 10.

2 Notari solet ad hoc quod in dubio voluntatis mutatio non præsumitur, vt per Mant. lib. 2. dial. 4. Menoch. consil. 317. num. 29. Brunor. à Sole in locis communib. verbo, voluntas 9. Surd. decif. 111. num. 9. & decif. 288. num. 16. Flamin. de resignat. benefic. lib. 9. quest. 25. num. 16. Pichar. ad princip. Instit. de adempt. legat. num. 4. Pereira de potest. eligendi cap. 3. num. 41. & cap. 10. n. 54. & de emptione, & vendit. Cald. c. 23. num. 65. Stephan. Gratian. Marchia decif. 19. num. 27. & decif. 43. num. 29. Aloyf. Ricc. in praxi rerum fori Eccles. decif. 91. num. 3. in 1. edit. & resolut. 77. num. 3. in 2. edit. Cardin. Tufch. tom. 8. litera V. conclus. 286. Francisc. Molin. de ritu nuptiarum, lib. 3. quest. 7.

3 P. gloss. Et prius datis. Quomodo, & quæ præsumptio sumatur, atque ducatur à tempore ad tempus, vide Euerard. in cens. legali, in loco à tempore ad tempus, Alciat. de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 25. & 26. Menoch. eod. tract. lib. 1. præsumpt. 24. Et de tempore ad personam, vel è contra, vide plures Doctores citatos in libello de principis utriusque iuris, litera A. num. 231.

## S V M M A R I V M.

- 2 Probatio efficacior requiritur ab eo, qui probare vult quod non est verisimile.
- 2 Testis deponens non verisimilia minime probat.
- 3 Verisimile quod non est præsumitur falsum.
- 4 Probationes debent esse efficaciores quando tractatur de probando contra illud, quod habet præsumptionem pro se.
- 5 Verisimilitudo est cognata natura.
- 6 Argumentum à verisimili optimum est.
- 7 Scire quilibet præsumitur quod publice sciur.

## CAP. Quia verisimile. X. Alex. III.

PROBARE volens aliquid quod non est verisimile, debet offerre maiorem probationem, id est, tales testes, de quibus non sit verisimile quod peierabunt, & quod de eo sit fama communis. Colliguntur ex Ordin. Abb. antiq. Collect. Zabar. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Innoc. Anan. Host. Bald. Panorm. Butr. Anchar. Felin. Guid. Papæ, Cujac. Viuian. in ration. 2. libri iuris Pontif. pag. 206. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 286. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. Aug. collect. 1. Decret. lib. 2. tit. 16. c. 11. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. p. 8. c. 14.

Collige ex text. quod testis deponens non verisimilia minime probat, quia redditur suspectus, vt per Abb. hic n. 3. Dec. conf. 94. n. 2. vers. secundo in distis testum, & conf. 684. n. 5. lafon. in l. si extraneus, n. 8. ff. de condit. causa data, Aym. conf. 78. n. 1. & conf. 113. n. 12. & conf. 134. n. 36. Caputaq. decif. 276. n. 8. Rot. in Perusina laudi 23. Ianuarij 1619. corā Card. Verospio, Mascard. de probat. concl. 1374. n. 1. & concl. 1402. n. 8. & concl. 350. n. 19. & concl. 745. n. 14. & concl. 1311. n. 46. Syluan. conf. 68. n. 1. & conf. 91. n. 21. Hippol. conf. 20. n. 61. & conf. 31. n. 21. & 22. & conf. 32. n. 38. cum seqq. & conf. 49. n. 32. cum seqq. & conf. 74. à n. 16. & conf. 101. à n. 23. & conf. 109. à n. 20. & conf. 113. à n. 39. Menoch. de arbit. casu 174. n. 59. & conf. 1. n. 417. cum seqq. Martin. Delr. disquisit. magic. lib. 5. q. 36. pag. mibi 434. Farin. in praxi crimin. p. 2. q. 65. n. 144. Vnde testium dictis à verisimili remotis nullam fidem adhibendam esse docent Abb. Felin. & alij in præfenti, Socin. conf. 186. vol. 1. Alex. conf. 2. n. 11. vol. 7. Roland. conf. 27. num. 23. vol. 3. Nat. conf. 633. n. 14. Anton. Gabr. commun. sub tit. de testib. concl. 4. n. 8. Ozafe. decif. 72. n. 8. Menoch. de arbit. casu 85. & conf. 98. n. 45. Farin. d. q. 65. n. 130. Surd. conf. 62. n. 28. & conf. 307. n. 16. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 52. n. 11. Amplia vt procedat licet testes essent plures, quia nihilominus illis inuerisimilia deponentibus non creditur, Dec. conf. 94. Hieron. Gabr. conf. 159. n. 14. lib. 1. Mascard. d. concl. 1364. n. 13. Farin. d. q. 65. n. 147. Quod autem testibus deponentibus verisimilia magis credatur quam deponentibus inuerisimilia, resoluunt citati per me ad gloss. 1. cap. in nostra 32. sup. de testib. quibus adde Rot. decif. 748. n. 6. apud Farin. p. 2. recent.

Quia verisimile non est, &c.] Ergo quod verisimile non est præsumitur falsum, vt per Menoch. consil. 1. n. 258. & conf. 2. n. 300. & conf. 28. n. 25. & conf. 188. n. 11. & conf. 199. n. 12. Tiraq. in l. si vnguar. C. de reuocandis donat. in princ. n. 40. Mascard. de probat. concl. 740. n. 35. & concl. 1364. n. 4. Surd. de aliment. tit. 8. q. 12. v. 24. Quintilian. Mandosin reg. Banceli. 30. de verisimili notitia obitu, in præfati. Dionys. Paul. de vera quatuor Patriarch. sedium erect. c. 18. n. 9. Et remotum à verisimili imago est falsitatis, Bald. in l. 1. col. fin. C. de seru. fugit. lal. in l. extraneus, n. 8. C. de condit. ob causam.

Nec super hoc probationum recipias, &c.] Notatur ad hoc quod quando tractatur de probando contra illud, quod habet præsumptionem pro se, probationes debent esse efficaciores, vt per Hippol. sing. 451. Quia iuris præsumptio pro liquidissima probatione habetur licet Imperator, ff. de leg. 1. l. ab ea parte. ff. de probat. Bart. in l. in illa, in fin. ff. de verb. oblig. Con. var. lib. 2. c. 6. n. 1. Menoch. de præf. lib. 1. c. 4. ex n. 3. Surd. consil. 1. n. 39. Molin. de primog. lib. 3. c. 4. n. 39. & 40. Greg. decif. 498. n. 2. Rot. decif. 496. n. 2. p. recent. & in Legien. puritatis sanguinis 26. Maij 1631. corā R. P. D. Queipo. De



- 5 De quibus verisimile non sit, &c.] Nam verisimilitudo est cognata naturæ, Menoch. *conf.* 114. num. 12. vbi num. 13. quod habetur pro lege, & omnium interpretationum est caput, Malfard. *concluf.* 1410. num. 2. & dispositiones omnes ab illa regulam accipiunt, idem Malfard. vbi proxime, num. 5. vbi num. 6.
- 6 dicit quod arguens à verisimili dicitur arguere à ratione naturali, & allegare textum legis. Vnde argumentum à verisimili optimum, & in qualibet materia receptum afferunt Euerard. in *locis legal.* loco 5. Cantuenc. loco 25. Andr. Gamar. in *dialectica legalis*, lib. 1. loco 23. Perez l. 2. tit. 7. lib. 5. *Ordinam.* pag. 184. Surd. de alimentis, tit. 9. g. 12. n. 25. Flamin. de confident. *benefic.* quest. 29. n. 24. & g. 12. n. 31. Anton. Monach. Bononiens. *decis.* 10. num. 16. Card. Mantica. de *tacitis*, & *ambig. conuent.* tom. 1. lib. 3. tit. 1. n. 16. Menoch. *conf.* 122. num. 54. & *conf.* 306. num. 6. & *conf.* 364. num. 44. Card. Tusch. tom. 1. lit. A. *concluf.* 494. Farinac. in *praxi crimin.* part. 4. *decis.* 47. num. 2. in fine. In criminalibus verò ad condemnandum non valet, Surd. *conf.* 132. n. 57.
- 7 In gloss. *Communis*, ibi, quæ coadiuvant ad fidem faciendam. Quia scire quilibet præsumatur quod publice scitur, Tiraquell. de *retractu* lig. §. 35. gloss. 4. num. 33. Menoch. de *presumpt.* lib. 6. *presumpt.* 23. num. 70. & *remed.* 16. *recuper.* num. 34. Ioan. Garc. de *nobilit.* gloss. 4. num. 27. Et publica vox, & fama inducit scientiam, Ioseph. Ludovic. Petrus. *decis.* 104. num. 12.

## S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium qualiter probetur, ostenditur.
- 2 Matrimonium probatur per diuinam decem annorum cohabitationem cum aliis adminiculis, & quid attento Conc. Tridentino ostenditur.
- 3 Dotis instrumentum probat matrimonium quoad ipsos contrahentes.
- 4 Matrimonium probatur per famam vicinæ concurrentibus aliis adminiculis.
- 5 Mulieres possunt inducere consuetudinem in actibus muliebribus.
- 6 Matrimonium est maris, & femine coniunctio.
- 7 Annuli transmissio de masculo in feminam probat matrimonium.

## CAP. III. XI.

- 1 Vbi dubitatur de matrimonio si fama loci, seu vicinæ habet quod vir eam in lecto, & in mensa sicut vxorem tenuerit, præsertim si producerentur contractus matrimoniales, in quibus vxores vocantur, vxor etiam si dicat illum non esse maritum, & testes habeat quod rogatus vir, ut eam desponsaret, noluerit, est tamen cogenda ut cohabitaret cum viro, licet dicat illum esse seruum, sibi tamen cognitum ante matrimonium, maxime si contractus fuerint cogniti ab eo, qui fideliter officium suum adimplebat. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarel. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Felin. Host. Bald. Panorm. Butr. Anchar. Henric. Boich. Guid. Papæ. Cujac. Viuian. in *rationali secundi libri iuris Pontif.* pag. 207. Alagona in *compendio iuris Canon.* pag. 287. remissimè Ximen. in *concord.* part. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 1. *Decret.* lib. 2. tit. 16. cap. 14. & est post Concil. Lateran. sub Alex. III. part. 50. cap. 52.
- 2 Per decem annos, & ultra, &c.] Notatur ad hoc quod

matrimonium probatur per diuinam decem annorum cohabitationem cum aliis adminiculis, ut per Tiraquell. de *prescript.* versio. 6. fol. mibi 95. Menoch. *conf.* 115. num. 12. Cald. Pereira de *renouat. emphyt.* quest. 15. num. 17. in fin. Couarr. de *sponsal.* p. 2. c. 1. n. 5. Matienz. in *rubr.* tit. 1. num. 23. lib. 5. *noua recap.* Mench. *illustrum.* c. 61. n. 10. Malfard. de *probat.* *concluf.* 260. n. 7. & *concl.* 1051. & *concl.* 1316. num. 4. & *concl.* 1371. n. 3. Guttier. de *matrim.* cap. 40. n. 6. vers. *verum*, & c. 71. num. 12. Aloyf. Ricc. in *collect.* *decis.* part. 1. *collect.* 219. vbi refert plures modos probandi matrimonium. Hodie tamen ne eludatur decisio Concilij Trident. sess. 24. de *reformat. matrim.* cap. 1. nec cohabitatio, nec alius consensus verbis, signis, aut factis expressis, nec etiam copula quidquam faciunt ad præsumendum, aut probandum legitimum matrimonium, nisi coram Parocho & testibus fiat, & ita per hæc cessant de iure antiquo scripta in hoc cap. propt. notant Henric. in *summ.* part. 2. lib. 11. cap. 3. num. 7. in gloss. lit. C. Franc. Molin. de *ritu nup.* lib. 1. compar. 12. n. 26. post Spin. Guttier. & Petrus. de Ledesma, aduertit Flores de Menâ *vari.* lib. 2. quest. 23. num. 72. cum sequentibus.

Ostendit publicum instrumentum, &c.] Notatur ad hoc quod per instrumentum dotis probatur matrimonium quoad ipsos contrahentes, ut per Soar. tom. 1. *commun.* opinion. lib. 4. tit. 9. num. 157. pag. 495. Menoch. *conf.* 115. num. 11. & *conf.* 199. à n. 46. Malfard. *concl.* 1022.

Si fama loci.] Notatur ad hoc quod matrimonium probatur per famam vicinæ concurrentibus cum illa aliis adminiculis, ut per Conar. in *cap. alma Mater.* p. 1. §. 2. n. 4. col. 3. Menoch. d. *conf.* 115. n. 12. vers. *tertio*, Malfard. *concl.* 1025. D. Barbof. in l. si alienam, n. 75. ff. *solut. matrim.* Publica enim vox & fama in vicinia plurimum facit ad probandum matrimonium. Dec. *conf.* 163. n. 1. Grat. *conf.* 58. n. 8. lib. 2. Sim. de *Prætis* *conf.* 134. n. 5. Menoch. *conf.* 118. n. 12. vers. *tertio*, & c. Rot. *decis.* 173. n. 4. p. 4. diuers. & in terminis probationis primi matrimonij post contractum secundum, Nicol. Superan. *conf.* 65. n. 4. Petr. Albingan. *conf.* 67. n. 9. tom. 1. *consil.* *matrim.* & ex sola fama semiplene probari contractum matrimonij, fuit dictum in Romana matrimonij 22. Iunii 1611. coram Reuerendissimo P. D. Pirouano, impressa post vol. 2. *consil.* Farin. *decis.* 337. num. 4.

Sed si mulieri, &c.] Notatur ad hoc quod mulieres possunt inducere consuetudinem in actibus muliebribus, ut per Auiles ad *capita Prætorum*, in *proem.* verbo, *ordenanças*, n. 12. fol. mibi 18.

Cum matrimonium sit maris, & femine, &c.] De hac diffinitione matrimonij, vide Tiraq. de *retractu* *conuent.* ad fin. tit. num. 127. Perez l. 1. gloss. 1. pag. 7. col. 2. vers. *his igitur præmissis*, tit. 1. lib. 5. Ordin. Matienz. in *rub.* tit. 1. n. 1. lib. 5. *noua recap.* Sanch. de *matrim.* lib. 2. disp. 1. n. 8. Guttier. eod. *tract.* c. 39. n. 1. Bonacina eod. *tract.* g. 2. puncto 1.

In gloss. *Annulos*. Notatur ad hoc quod annuli transmissio de masculo in feminam probat matrimonium, ut per Malfard. *concl.* 1000. Et de annulo sponsali, vide Cæsar. Baron. tom. 1. *annalium Ecclesiæ* anno Christi 17. pag. 526.

## S V M M A R I V M.

- 1 Carnalis copula per violentam præsumptionem probatur.
- 2 Copula carnalis quando dicatur probari ex violenta, & certa præsumptione, & n. 5. 6. & 7.
- 3 Suspicio violentæ adulterij non inducitur ex solis osculo.



lis, & amplexibus, quando alia adminicula non concurrunt.

- 4 Testes de credulitate admittuntur ad probandum adulterium, & copulam carnalem.
- 5 Adulterium, & copula carnalis non potest directe, & immediate probari per testes de visu.

## CAP. Litteris. XII.

1 **P**resumptio violenta probat copulam carnalem, & sufficit ad sententiam, v. g. si testes deponunt vidisse uxorem cum consanguineo viri solam cum solo, nudam cum nudo in eodem lecto iacentem, & credebant fuisse cum intentione cognoscendi se carnaliter, & hoc in secreto loco, & hora electis, &c. probant copulam, & index cum hac vehementi, seu violenta presumptione, aut suspitione ferre potest sententiam diuortij, vt vir mortua uxore ducat aliam, mulier maneat sine spe coniugij. Colligunt ex Ord. Abb. antiq. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Hoff. Henric. Boich. Butr. Anchar. Bald. Panorm. Felin. Innoc. Guid. Papæ. Cujac. Vinian. in rationali secundi libri iuris Pontif. pag. 287. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. August. collect. 2. Decret. lib. 2. tit. 15 c. 2.

2 **S**olum cum sola, nudum cum nuda, &c. ] Notatur ad hoc quod dicitur violenta & certa presumptio, vt dicatur plenè probata carnalis copula, quando quis visus fuit cum muliere iacens in lecto solus cum sola, & nudus cum nuda, vt per gloss. 3. in l. 6. tit. 2. lib. 3. for. leg. Mathesil. sing. 118. incip. Nota quod presumptio violenta, Mascard. sing. 116. incip. presumptio iuris, Mascard. de probat. conclus. 59. à n. 6. & conclus. 312. à n. 1. & conclus. 452. n. 1. & 8. & conclus. 810. n. 5. & 7. Heft. Emil. in tract. de testib. verbo, testis adulterium, n. 10. 12. & 24. Aym. consil. 205. n. 5. & consil. 321. in princip. Menoch. de arbit. casu 244. n. 8. & de presumpt. lib. 5. pref. 41. n. 12. Perez. l. 2. gloss. 3. pag. 291. vers. quari insuper, tit. 15. lib. 8. Ordin. Azueud. in rubr. tit. 20. n. 11. lib. 8. noua recopil. Sanch. de matrim. lib. 10. disp. 12. n. 45. Farin. in praxi crimin. p. 5. q. 136. n. 171. vbi n. 174. aduertit hanc presumptionem solam non concludere per se necesse, sed tantum presumptiuè, quæ præsumptiuæ probatio sufficit in hac materia etiam ad probationem adulterij, etiam si de eo puniendo criminaliter agatur, vt per D. Barbof. in l. 2. in princ. p. 1. n. 8. ff. soluto matrim. Non inducitur hæc violenta suspicio adulterij, ex solis osculis & amplexibus, quando alia adminicula non concurrunt, vt per Menoch. d. pref. 41. n. 28. & seq. Padil. in l. transigere, n. 87. C. de transaction. Perez. d. l. 2. vers. sed est dubium virum ex osculo, D. Barbof. vbi supr. num. 73. Azueud. l. 4. num. 2. tit. 20. lib. 8. noua recopil. Sanch. d. disp. 12. num. 46.

3 **U**t credebant. ] Notatur ad hoc quod ad probandum adulterium, & copulam carnalem admittuntur testes de credulitate, vt per Farin. d. q. 136. n. 32. vbi n. 34. id intelligit si suam credulitatem fundent in aliquo actu venereo, & propinquo.

4 **M**ultis locis secretis. ] Notatur ad hoc quod dicitur violenta, & certa presumptio vt dicatur plenè probata carnalis copula, quando vir & mulier visi in simul fuerint in secretis locis, vt per Menoch. d. pref. 41. n. 11. Farin. d. q. 136. n. 148.

6 **E**t latebris. ] Vel quando vir & mulier fuerunt visi in latebris, & in locis obscuris, vt per Farin. d. q. 136. n. 156.

Et horis electis. ] Vel quando vir & mulier nocturno tempore conuersantur, vt per Mascard. conclus. 312. n. 29. Farin. d. q. 126. n. 190.

In gloss. *U*t credebant. Notatur ad hoc quod adulterium & copula carnalis non potest directe & immediate probari per testes de visu, quia tale opus visus sensui non patet, vt per Hippol. consil. 1. num. 47. & consil. 28. n. 5. & consil. 116. n. 8. Mascard. conclus. 57. n. 3. 4. & 5. vbi quod tunc adulterium dicitur directe probari quando pudenda in pudendis, vel obscena in obscenis sunt posita, & num. 9. quod testes sic deponentes vidisse veneream coniunctionem maris & feminae sunt suspecti de falso, & conclus. 312. num. 22. & conclus. 810. n. 2. Heft. Emil. in tract. de testib. in verbo, testis adulterium, n. 9. Farin. d. quest. 136. n. 54. cum seq. vbi num. 58. dicit quod adulterium, & copula carnalis non potest directe, hoc est, concludenter & per necesse probari per testes de visu, sed tantum presumptiuè. Et propterea ad probandum hoc delictum sufficere presumptiones, & coniecturas, resoluunt Hippol. Rimin. consil. 274. l. 3. Cephal. consil. 140. n. 28. lib. 1. Menoch. de arbit. casu 116. n. 11. & de presumpt. lib. 1. presumpt. 38. num. 3. Mascard. d. conclus. 312. n. 19. cum seqq. & conclus. 452. num. 10. & conclus. 810. ex num. 1. & num. 21. Lex enim in hoc crimine contenta est ea probatione, quæ haberi potest, cum certitudinaliter probari non valeat, vt dicit Roland. à Valle conf. 50. n. 3. vol. 1. Hippol. de Martil. d. consil. 28. num. 5. Seraph. decis. 1108.

Intellige procedere si ciuiler agatur contra adulterium ad thori separationem, vel impediendum matrimonium ne contrahatur, vel ad dotis amissionem: secus autem si criminaliter, & ad penam, ita Mathesil. sing. 118. Boll. in pract. crimin. tit. de partu supposit. post. n. 41. Corn. consil. 191. in fin. lib. 4. Hippol. in rubr. de probat. n. 248. versio item ad prædicta, Mascard. de probat. conclus. 47. n. 5. vers. que tamen sententia, vbi quod si testes deponant vidisse virum, & mulierem in eadem camera solos, & dispectoratos, caligis dissolutis, & ianua clausa, non probant copulam quando criminaliter agitur, sed solum conatum ad copulam carnalem, & idem resoluunt conclus. 59. n. 10. & n. 20. & d. conclus. 810. n. 5. 7. & seqq. & conclus. 1210. n. 8. Farin. d. quest. 136. n. 18. & 19. & consil. 78. n. 22. & 25. vbi quod nec vrgentissimis nec proximis indiciis, veluti si solus cum sola, nudus cum nuda reperti fuerint, probatur copula carnalis ad effectum criminaliter condemnandi, addent ad decisiones Rotæ post consil. Farin. lib. 1. decis. 35. lit. E. & decis. 69. lit. C. & E. Rot. decis. 195. n. 3. in impressis per Farin. post lib. 2. suorum consil.

## SYMMARIVM.

- 1 Idem dicit quod in precedenti cap.
- 2 Sponsa uxor non est.
- 3 Uxor, vel coniux illa appellatur, quæ iam à viro suo est cognita.
- 4 Fornicatio probatur ex conuagatione viæ & mulieris per nemora.
- 5 Inbonestas mulieris, seu illius mala fama probatur per testes vicinos.
- 6 Adulterium probatum dicitur per confessionem adulteri, vel adultera.



## CAP. Tertio loco. XIII.

## Clem. III.

- P**ostquam iuuenis contraxit per verba de præ-  
senti cum vna, neptis vxoris deposuit se fuisse  
prius cognitam carnaliter ab illo iuvene, & produxit  
testes, qui dicebant de fama vicinæ, & vidisse eos  
sæpè vagantes per vias, & memora, & tandem iuue-  
nis & ipsa adstricti iurarunt se cognovisse, quare  
mandat Papa vt separentur. Colligunt ex Ord. Abb.  
antiq. Collect. Innoc. Zabab. Bellam. Ioan. Andr. Imol.  
Anan. Anchar. Panorm. Host. Bald. Butr. Felin. Guid.  
Papæ, Cujac. Viuian. in ration. 2. libri iuris Pontif. pag.  
208. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 287. remis-  
siuè Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. Aug.  
collect. lib. 4. tit. 1. de sponsalib. c. 8.
- Debeat uxorem habere.** Notatur ad hoc quòd spon-  
sa vxor non est, vt per Tiraq. de iure mariti, gl. 2. n. 19.
- Vxor enim, vel coniux illa appellatur,** quæ iam à  
viro suo est cognita, Guttier. de matrimonio, c. 1. n. 4.
- Per memora.** Notatur ad hoc quòd fornicatio pro-  
batur ex coniugatione viri, & mulieris per memora,  
vt per Farin. in praxi crimin. p. 5. q. 136. n. 8. & n. 153.  
Hæc. Amil. in tr. de testib. in verbo, testis adulterium,  
n. 38. Mascard. de probat. concl. 452. n. 16.
- Et testimonium vicinæ.** Notatur ad hoc quòd mul-  
ieris inhonestas, seu illius mala fama probat per tes-  
tes vicinos, vt per Mascard. concl. 1063. n. 36. Farin.  
d. q. 136. n. 38.
- Secus confessi sunt.** Notatur ad hoc quòd per  
confessionem adulteri, vel adulteræ dicitur adu-  
terium probari, vt per Hæc. Amil. d. verbo, testis adul-  
terium, n. 56. Mascard. concl. 64. n. 12. & concl. 810. n. 18.  
Farin. d. q. 136. n. 41. vbi n. 42. asserit quòd hæc sola  
confessio minime probat adulterium ad effectum sepa-  
rationis thori, nisi alia concurrant, ex eo quia in  
hoc text. ultra confessionem viri & mulieris concu-  
rebat etiam coniugatio per memora & loca solita-  
taria, & etiam testimonium & fama vicinæ, quasi  
secus sentiens hic Summus Pontifex non concu-  
rentibus prædictis.

## SYMMARIUM.

1. Præsumptio etiam vehemens non sufficit vt quis de  
gravi crimine condemnatur.
2. Frater admittitur etiam in causa hæresis ad purgan-  
dam defensionem fratris.
3. Domestici non repelluntur à testimonio quando depo-  
nunt de innocentia, vel defensione rei accusati.
4. Præsumptionibus ex, & argumentis nullus debet con-  
demnari criminaliter.
5. Peritrus semel, præsumitur peierare in futurum.
6. Dictum iuratum & iudicialiter præstitum præfertur  
priori contradicenti extraiudicialiter.
7. Charitas præsumitur inter fratres.
8. Poena ordinaria non debet quis ex præsumptionibus  
puniri.
9. Incorrigibilis, & impænitens dicitur, qui non fecit  
pœnitentiam ei tanquam hæretico ab Inquisitore  
inimicam.
10. Delegatus potest esse arbiter.
11. Filius an teneatur accusare patrem hæreticum remis-  
siuè.
12. Vulnerati assertio persistens in ea vsque ad mortem  
non facit iudicium ad torturam.

Tom. I.

## CAP. Litera. XIV. Innoc. III.

**P**ropter vehementem suspicionem de hæresi non  
condemnatur quis vt hæreticus, sed præter cau-  
tionem iuratoriam iniungitur discreta pœnitentia,  
ex qua deinde valeat cognosci num sit hæreticus, vel  
non, & si inueniatur verè Catholicus, molestandus  
non est, si hæreticus condemnatur. Colligunt ex Or-  
dinar. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabab. Bellam. Ioan.  
Andr. Imol. Anan. Butr. Anchar. Host. Bald. Panorm.  
Cujac. Felin. Guid. Papæ, Cened. collect. 127. Viuian. in  
ration. secundi libri iuris Pontif. pag. 208. Alagona in  
compendio iuris Canon. pag. 288. remissiue Casal. in ann.  
& Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Ant. Aug.  
collect. 3. Decretal. lib. 2. tit. 14. cap. 1.

**Purgando illum de hæresi, &c.** Ergo admittitur fra-  
ter ad purgandam defensionem fratris, etiam in cau-  
sis hæresis, vt per gloss. 3. vol. 2. in med. l. 9. tit. 8. lib. 2. for.  
leg. Cenal. commun. contra commun. q. 803. n. 17. Nam  
domestici non repelluntur à testimonio, quando de-  
ponunt de innocentia, vel defensione rei accusati,  
Rebuff. de reprobat. testium, n. 294.

**Cum propter solam suspicionem, &c.** Notatur ad hoc  
quòd ex præsumptionibus, & argumentis nullus de-  
bet criminaliter condemnari l. absentem, ff. de penis, l.  
qui sententiam, ff. eod. l. singuli. C. de accus. cum aliis per  
Ant. Gom. var. tom. 3. c. 12. n. 25. Mascard. de probat. concl.  
459. ex n. 3. & concl. 1223. n. 29. etiam tales præsum-  
ptiones sint probabiles, & evidentes. Cacheran. concl.  
65. n. 46. Mascard. concl. 459. n. 8. & concl. 496. n. 2. &  
concl. 1167. n. 3. nechon plures simul concurrentes.  
Mascard. d. concl. 459. n. 9. Menoch. de præf. l. 1. præf. 40.  
n. 10. nam in criminalibus ad condemnationem pro-  
bationes debent esse nedum concludentes, sed luce  
meridiana clariores d. l. absentem, cum aliis, l. sciens. C.  
de probat. canonizata in c. sciens cuncti 2. q. fin. nisi præ-  
sumptiones sint iuris & de iure, in quibus quia lex  
præsumit, & supra præsumptionem statuit firmum  
ius, illam videtur approbare, c. is qui fidem, de sponsal.  
c. de illis, de sponsal. impub. cum similibus, & ita eam  
iudex sequi tenetur, nam sicut ex tali præsumptione  
legitimè crimen patet, ita etiam debet patere iudex  
vt tradunt Boff. in pract. tit. de coniect. ex n. 29. Traq.  
de penis temper. causa 27. n. 10. Anton. Gom. d. c. 12.  
n. 25. Mascard. concl. 196. n. 4. & concl. 1221. ex n. 41.

**Quorum vtrunque reddit illum valde suspectum.** No-  
tatur ad hoc quòd quicumque in causa fidei iudiciali-  
ter est conuictus se negare dixisse quod antea affir-  
mauit, vel quòd asseruit mendacium, vel commisit  
periurium ex vtroque prædictorum in causa fidei,  
inspectus fit de hæresi vehementer, vt per Direct. In-  
quisit. p. 2. q. 56. n. 9. pag. mibi 381. nam semel periurus  
præsumitur peierare in futurum, propterea reicitur  
à iuramento præstando, vt per Menoch. de præsumpt.  
lib. 5. præf. 32. n. 12.

**Quamquam verisimilis videatur, &c.** Notatur ad hoc  
quòd si ex verisimilibus coniecturis probabile sit po-  
sterius testimonium non esse ita verisimile vt prius,  
tunc non erit standu iudiciali responsioni, nec extra-  
iudiciali, sed absolute huiusmodi responsionibus nul-  
lam esse danda fidem, ex Abb. Dec. Felin. Aym. & aliis  
resoluit Cou. l. 3. var. c. 1. n. 7. vers. est & aliud. Verum  
posterius dictum iuratum, & iudicialiter præstitum  
ob iuramenti religionem priori contradicenti extra-  
iudicialiter prolato præferendum esse, tenent DD. ci-  
tati à gloss. ult. c. cum causam 37. sup. de testib. & præci-  
pue Mench. qu. vsufreq. c. 32. n. 4. vbi n. 5. respondet  
ad hunc text. quòd scilicet prius dictum huiusmodi

Bbb 3 Cde



C. de quo in presenti, erat summopere verisimilius quam posterius, quia prius illud dictum emissum fuit cum ageretur de re seria, & vehementer ardua, & emissum fuit ex proposito, & ab eo, qui ad fidem Catholicam reuertebatur, quem eo tempore nullum etiam simplicis mendacii peccatum admissum verisimile esset, praeterim in perniciem charissimi fratris sui, unde posterius dictum priori contrarium verisimile erat, prius autem dictum verisimillimum, & ita praesumptioni validiori inter duas praesumptiones contrarias standum est, ut per Palat. in alleg. heresis. §. 7. ad finem.

Tum quia vel mendacium prius dixit in fratrem, &c.] Notatur ad hoc quod ad probandam defensionem frater pro fratre admittitur in testem, ut per Farinac. in praxi crimin. q. 54. reg. 1. m. 35. & reg. 2. n. 17. & reg. 3. n. 208. & q. 62. n. 90. Sebast. Guazzin. in tract. de pace, & treuga, quest. 45. pars. 1. num. 17. Buccaron. de different. inter iudicia civilia, & crimin. differ. 71. sub num. 5. & 6.

7 Tanquam charissimum. ] Notatur ad hoc quod charitas praesumitur inter fratres, ut per Alciat. de praesumpt. reg. 1. praef. 2. Menoch. conf. 62. n. 17. Malcard. de probat. concl. 462. n. 8.

8 Quocirca mandamus, &c.] Notatur ad hoc quod non debet aliquis ex praesumptionibus poena ordinaria puniri. Vide Perez in rubr. tit. 15 gloss. 1. pag. 279. col. 2. vers. quoties, lib. 8. Ordin. Director. Inquisit. p. 2. q. 55. pag. mibi 378. plures refert Doctores Cened. d. collect. 127. n. 1. & vide alios citatos ad cap. afferte 2. n. 7. supr. hoc tit.

9 Alioquin cum tanquam hereticum, &c.] Notatur ad hoc quod ille, cui tanquam heretico ab Inquisitore fuit poenitentia iniuncta, si eam non fecit, dicitur incorrigibilis, impenitens, atque relapsus, ut per Menoch. conf. 82. n. 102.

10 In gloss. Arbitros, ibi, & sic patet quod delegatus potest esse arbiter, &c. Vide Olan. in antinomia iuris, lit. I. n. 46. Azened. l. 6. n. 4. tit. 6. lib. 3. nova recop. plures per Cened. d. collect. 127. n. 2.

In gloss. Purgavit. Collige ex gloss. dato publici testimonio repugnante etiam in diverso iudicio priori dicto standum esse, sequuntur, Mench. vsus frequent. cap. 32. num. 1. Couar. variar. lib. 2. cap. 13. num. 7. Alciat. de praesumpt. reg. 2. praef. 29. num. 7. Clar. §. fin. quest. 13. num. 13. & in §. falsum, n. 10. Menoch. casu 108. a num. 5. Vtrum autem idem dicendum sit quando prius testimonium praestitum fuit in iudicio nullo affirmatiuam partem tueretur Cou. d. n. 7. vers. ex quo. Contrariam tamen sententiam merito tenuit gloss. in cap. cum causam, de testib. quam sequitur communis, ut per Felin. in cap. cum tua, n. 5. illo tit. Clar. d. q. 53. n. 13. asserentes testimonio posteriori omnino standum esse reiecto priori, quod in iudicio nullo probatum est.

11 In gloss. De fratre. Frater pro fratre, vel contra fratrem an possit esse testis, vide Crot. de testib. num. 117. Nell. eod. tract. num. 8. Campeg. reg. 5. in princ. Hyppol. sing. 273. num. 10. Rojas sing. 70. Fusc. lit. E. sing. 142. Duen. reg. 382. Bernard. reg. 746. vers. sexto fallit. Guillem. Bened. in cap. Raynuius, pars. 3. verbo, qui cum alia matrimonium contrahens, ex n. 256. Tiraquell. de poenis temper. causa 22. num. 45. & causa 51. num. 91. Anton. Gabr. commun. tit. de testib. concl. 14. Rebuff. de reprob. testium, n. 218. Menoch. de arbit. casu 504. Malcard. de probat. concl. 811. & concl. 857. num. 16. & 17. & concl. 904. ex num. 5. Vezin. tom. 1. commun. opinion. lib. 4. tit. 10. num. 235. pag. 535. Cardof. in praxi iudicum, verbo, testis, num. 23. Farin. in praxi crimin. p. 2. tit. de opposit. contra personas testium, q. 54.

n. 85 cum seqq. Ordin. Reg. Lusit. lib. 6. tit. 56. §. 2. late Buccaron. de different. inter iudicia civilia, & crimin. differ. 94. ex n. 5. ubi tenet quod frater pro fratre admittitur in causis civilibus, non autem in criminalibus ad fauorem fratris accusatoris contra accusatum, & n. 10. id vltimum limitat si frater producat in testem pro fratre ad eius defensionem in causa criminali. An filius teneatur accusare patrem hereticum vide lato sermone Simanch. in speciali tract. de patre heretico, qui est in fine sui enchirid. Perez l. 1. gloss. 1. pag. 221. tit. 9. lib. 8. Ordin.

In gloss. Tam graue Notatur ad hoc quod assertio vulnerati persistens in ea usque ad mortem non facit indicium ad torturam, de quo plures refert Doctores Cened. d. collect. 127. n. 4. quibus adde Cottan memorab. verbo, testator, pag. 845. Malcard. de probat. concl. 144. & concl. 134. n. 10. & concl. 1074. n. 10. & concl. 1129. & seqq. Ioseph. Ludou. tom. 3. commun. opin. tit. de probat. concl. vniq. vers. inferitur 43. Leonard. Less. de iustit. lib. 2. c. 29. n. 163. Praesumitur enim pro mortuis, qui alias propriae salutis immemores dicerentur, quod sane non praesumitur. Alciat. de praesumpt. reg. 3. praef. 4. in fine, Menoch. in simili tract. lib. 5. praef. 5. quos refert Octau. Glor. resp. 10. n. 64.

## S V M M A R I V M.

- 1 Incontinens in senectute non praesumitur qui in iuuentute continuit, maxime si est literatus.
- 2 Bonus qui antea fuit, tunc & bonus praesumitur.
- 3 Concupiscentia omnis & libido diminuitur in senectute.
- 4 Sciens praesumatur ad vitia abstinere.
- 5 Amor est furor.
- 6 Papa potest dispensare ut matrimonium contrahatur inter patrum, & neptem ex fratre.
- 7 Episcopalem qui adeptus est dignitatem praesumitur ratione suae virtutis adeptus.
- 8 Seniores virtutibus praesumuntur excellere, non minus quam tamen flagitiosissimi reperiuntur senes.

## CAP. Cum in iuuentute. XV.

Qui in iuuentute fuit continens, non praesumitur in senectute incontinens, maxime si sit literatus. Colligunt ex Ordinari. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabarell. Bellam. Ioan. Andr. Imola, Anan. Hostiens. Bald. Panorm. Felin. Butr. Henric. Boich. Cuiac. Guid. Papae, Viuian. in rationali secundi libri iuris Pontificij, pag. 209. Alagona in compendio iuris Canonici, pag. 288. remissus Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2. refertur ab Anton. Aug. collect. 5. Decretal. lib. 2. tit. 14. cap. 2.

Ut ab Ecclesia Romana meruerit pallio decorari. Licet pallium esset proprium insignie Papae, Patriarchatum, Primatum, & Metropolitanorum secundum Duran. in ration. dinin. l. 3. c. 16. n. 1. Sylu. in sum. verbo pallium, Carem. Roman. lib. 1. c. 8. Moscon. de maiestate milit. Ecclesia, p. 1. lib. 1. c. 8. pag. 234. ad fin. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 34. in princ. tam ex speciali Papae privilegio Episcopos Quinquelesien. in Vngaria, pallio vtitur, ut ait text. & tradunt Durand. d. c. 17. n. 13. in fin. Azor. d. c. 34. lit. A. Isidor. Moscon. d. c. 8. pag. 236. lit. C. Stephan. Durant. de ritib. Eccles. lib. 2. c. 9. n. 43. qui asserunt alios Episcopos ex particulae Papae indulgentia pallio vti videlicet Ostiensis, quia Papam consecrat, & eo vtitur ex institutione Marci Papae, Papienfis in Lombardia, Lucensis in Tuscia, & Bambergensis in Germania.

Neo



<sup>2</sup> *Non est de leui credendum, &c.* ] Notatur ad hoc quod is, qui bonus antea fuit, nunc & bonus præsumitur, vt per Tiraq. de pœnis temperandis, cap. 5. 1. n. 3. nam bonus quilibet in dubio præsumitur, dixi Axiom. 1. 42. n. 2.

<sup>3</sup> *In senectute frequentius expiatur.* ] Notatur ad hoc quod in senectute diminuitur omnis concupiscentia, & libido, vt per Tiraq. in l. 6. conuub. gloss. 1. part. 6. n. 9. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præf. 46. n. 7. & de arbit. casu 89. num. 55. Alciat. de præsumpt. reg. 2. præf. 1. n. 8. Nam semper pro senioribus præsumitur. Tiraquel. de iureprimog. in præf. num. 150. cum segg. multa de senum præstantia, & quam utiles sint Reipubl. moderandæ, vide Mendoc. tom. 2. in lib. 1. Regum cap. 4. num. 15. in exposit. litera. Et quod auaritia in senectute iuuenescat, ex hoc textu colligit Paul. Fusc. lit. A. sing. 106.

<sup>4</sup> *Quod vir pradius scientia, &c.* ] Ergo scientes præsumuntur à vitiis abstinere. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi, part. 2. alleg. 46. n. 3.

<sup>5</sup> *Ad eam possessionis ignominiam se conuerteret.* ] Ergo amor est furor, vt per Tiraq. de pœnis temperandis, c. 4. n. 1. quilibet enim infuriatur ad amandum, etiam per artem magicam, vt difficile sit inueni feruori naturæ resistere, gloss. in §. si autem, in auth. quomodo oporteat Episc. Paul. Fusc. in singul. vtriusque iuris lit. A. sing. 62. vbi ex Marc. Mantu. conf. 14. n. 81. vol. 1. subdit quod sicut misericordiam inuenit furiosus aliquid inhoneftum faciens, aut mente captus, sic & qui amoris furore est debacchatus vide posita ad cap. veniens 13. n. 2. cum segg. de sponsalib.

<sup>6</sup> *Naturale fœdus inter tales personas, &c.* ] Intellige quoad quandam honestatam, non quoad legis naturalis vinculum, potest enim Summus Pontif. dispensare vt matrimonium contrahatur inter patrum, & nepotem ex fratre. Couar. de sponsalib. part. 2. cap. 6. §. 10. num. 9. vbi dicit text. in præfenti referre Ethnicorum sententiam, non verò eam probare: item aduertit verba illa, naturale fœdus, posse intelligi quoad cognationem, quam natura instituit, vide Anton. Gom. l. 80. Tauri, n. 16.

<sup>7</sup> *In gloss. Honestum, ibi, ex quo enim adeptus est tantam dignitatem, scilicet Episcopalem, præsumitur quod ratione sue virtutis adeptus sit.* Vide Tiraq. de pœnis temp. c. 51. n. 94.

<sup>8</sup> *In gloss. Ad senilem.* Notatur ad hoc quod seniores virtutibus præsumuntur excellere, nonnunquam tamen flagitiosissimi reperiuntur senes, vt per Tiraq. in præf. de iureprimog. n. 153. & segg. Illustr. D. meum Roder. à Cunha ad cap. tanta 24. n. 1. diff. 86.

## S V M M A R I V M.

- 1 Idoneum se probare non tenetur is, pro quo beneficiando scribitur cum claus. Si idoneus fuerit, cum talia præsumatur.
- 2 Idoneus quis præsumitur ad beneficia.
- 3 Bonus quilibet præsumitur nisi contrarium probetur.
- 4 Purus unusquisque præsumitur, ita ut obicienti impuritati incumbat onus probandi.

## CAP. Dudum. XVI. &amp; fin.

<sup>1</sup> **P**apa quando referibit pro aliquo, vt recipiatur in numeram beneficiatorum cum claus. Si idoneus fuerit, prouisus non tenetur probare se idoneum, quia præsumitur idoneus, nisi contrarium ostendatur. Colligunt ex Ordin. Abb. antiq. Innoc. Collect. Zabab,

Bellam. Ioan. Andr. Imol. Anan. Host. Butr. Anchar. Bald. Panorm. Felin. Henric. Boich, Guid. Papæ. Cujac. Vinian. in ration. 2. libri iuris Pontif. pag. 210. Alagona in compend. iuris Canon. pag. 288. remissimè Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.

*Cum prima facie præsumatur idoneus.* ] Notatur ad hoc quod quis præsumitur idoneus ad beneficia, vide Lambertin. de iurepatron. lib. 2. p. 1. q. 10. art. 2. à n. 1. Alciat. de præf. reg. 3. præf. 3. Menoch. eod. tract. lib. 6. præf. 91. Flamin. de resignat. benef. lib. 10. q. 3. n. 54. cum segg. Mascard. de probat. concl. 878. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 4. à n. 168. Intellige prædicta huius cap. verba de idoneitate intrinseca, scilicet puritatis, & similibus, non verò scientiæ, & literaturæ, quæ cum sit quid extrinsecum & accidentale, homini in se alieni non præsumitur, Viu. in praxi iurispatron. p. 12. lib. 6. c. 10. n. 13. Ego ipse de officio, & potest. Episcopi, p. 2. alleg. 10. n. 17.

Allegatur text. hic vulgariter ad hoc quod bonus quilibet præsumitur nisi contrarium probetur, vt per Tiraq. de præf. §. 1. gloss. 2. pag. 87. vers. sed quid, Socin. reg. 58. Bernard. reg. 64. Duçen. reg. 75. Mascard. de prob. concl. 222. & 223. & 1003. Flamin. d. n. 63. Brunor. à Sole in locis communib. verbo, bonus, Mench. illustr. c. 70. n. 3. Valconcel. in harmonia rubr. iuris Canon. ad rubr. de scrutinio in ordine faciendo, n. 3. cum segg. Mendez à Castro in praxi Lusit. lib. 5. c. 1. n. 64. Cardin. Tusch. tom. 1. lit. B. concl. 123.

Citari etiam potest ad hoc quod unusquisque purus præsumitur, ita vt Capitulo obicienti impuritatem & ortum à parentibus vel infidelibus, aut alio impuris, incumbat onus probandi, & quidem concludenter, vt sæpius censuit Rota, & signanter coram Mantu. decis. 274. num. 1. & decis. 307. & coram Cardin. Seraph. decis. 355. & coram Card. Blanchetto in Legionen. denegata possessionis 8. Martij 1593. & coram Card. Marquemont, in Toletana Canoniciatus 10. Decembr. 1608. quæ est inter recent. decis. 167. p. 1. & fuit confirmata sub die 3. Aprilis, & 10. Iulij 1609. coram eod. & in Pacen. Puritatis 6. Aprilis 1600. coram Patriarcha Manzanedo, quæ est dec. 182. p. 1. recent. & in Legionen. Canoniciatus 3. Iulij 1602. coram Reuerendiss. D. meo Decano, decis. 68. in eius impressis.

## De Iureiurando.

## TIT. XXIV.

## S V M M A R I V M.

- 1 Doctores referuntur super hanc rub. scribescentes.
- 2 Iuramenti materiam qui Doctores tractant, citantur.
- 3 Iuramentum nomen deducitur à iure.
- 4 Iuramentum dicitur etiam iusiurandum, siue sacramentum.
- 5 Iuramentum definitur vt sit Dei in testem ad confirmandam dictorum veritatem actualis, siue virtualis inuocatio.
- 6 Iuramentum aliud assertorium, aliud promissorium, & quod sit vnumquodquo, & an inter se differant, ostenditur.
- 7 Iuramentum in iudiciale, & extraiudiciale diuiditur.
- 8 Iuramentum calumnia, & de veritate dicenda, ac litis decisorium quod?
- 9 Iuramentum necessarium est illud quod à iudice absque partium consensu deferitur.

Bb 4 SYPER